

Heikki Siitonen

Kaikelviisii ja sikisoki

KAIKELVIISII JA SIKISOKI

Heikki Siitonen

KAIKELVIISII JA SIKISOKI

Osa vintturikolkkaa 1930- luvul "vähä sinneppäi". Keskel Ylätupa, oikiil
allaal Alatupa sen yläpuolel Eetsetä ja yllääl vasemmal Suutarimmäk.

© 2015 Heikki Siitonen

Päällys ja taitto: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-318-169-4

Mintäi kukkaa rupijaa tälläsee hommaa?

Mie en siihe ainakaa vastausta tijje.

Ooham mie yrittänt ihellei puolustella, jot sais vähä tulevillekii sukupolvile jonkuullaista kuvvaa mite sellases syrjäkyläs ko Peruspohjas on aikonaa ja varsikii toisem maalimasova aikon sekä vähä sitä enne ja sej jälkee eletty ja mite sen on kokent kasvava poika. Tämmöne lähtökohtaha tietyst tekköö tarinast auttamatta ihekkeseistä (hienost sanottun narsistista), mut muuhu ei oo olt evvätä.

Toiseksee oon aiteit saavain vähä taltee kylän murretta, mut ei sekkää nii helppuu oo. Voip ollaj, jot yl puol vuossattaa jatkunt muvval elämine on sotkent murtee hallihtemista, mut oom mie ain välil yrittänt käyväk kuuntelemas mite ihmist siel nyt haastaa. Tiuka paika tulle oon kyl koittant muistella mitem meil koton ois assii sanottu.

Yks "syylline" om miu serkkui Jantuse Paavo. Mie tulil luke-neeks hänem meil käyvessä osan tuost sikakeittijutust ja hää vakust, jot loputkii on kirjutettava, ko tulin sanoneeks aiheita oleva muitakii.

Mie oon tätä kirjuttant aihek kerrallaa ja sentäi siint on tultkii "kaikelviisii". (Tietyst täytyy lukijalt pyytää anteeks, ko assiit o kirjas iha "siki soki", mut kyl niist kokonaisuuskii pitäs löytyy). Aikaakii om mänt tuhottomast ko oon purkant ja kerint ja meinant, jot oiskos se tuolviisii vai tälviisii vai pitäskös se jättääk kokonaa pois.

Suuri syy viivästymisee on kuitekii laiskuus ja nyt lopus iha selväst tolkun puute. Miehä tien tätä oikee tietokonneel, mikä kohteloo minnuu yhtä vihamielisest, ko kaik konneet on koko ikkäi tehneet. Seuraus siint oj, jot tuom miul lähimmäisein sietokyky ov välist lijja koval koitoksel ja kiitokset hänele, ko oon ain kuitekii appuu saant.

Kiitokset myöskii Haanpään Päivile huomautuksist ja neuvoloist ja Annolan Matile koko töherrykse tietokonneele saamisest.

Vähä lähtökohistkii

Ollak kotosi Peruspohjast. Siel syntynt ja nuoruutese elänt ja saant ikkuise ikävär riitsoksee siihe lapsuuden ja nuoruuden Peruspohjaa ja etekii Vintturikolkkaa, kaikkee siihe mikä sillo tuntu nii ihestää selväle ja oikeistaa ainuule mahdolliselle elämisem mallile. Eikös siin jo oo syytä tämmöseekii yrityksee?

Elämisem malliha tietyst synty nii ympäristöst, tapahtummii historiallisest ajankohast, ko siel eläneist ihmisist, heijä arkisist töistää ja unelmistaa sekä pyrkimyksist elämä olosuhteihe parantamisse. Tälläne vapaaehtone "evakko" ei tietyst saisi oikeem mahottomast tunnelmoija kaipauksese kans, mut lapsuuteese ja nuoruuteese taitaa meist ussiimp haikailla. Jos ei muute ni muis-teloo ikäväl mite ol terve ja voimissaa ja maalima ei tuntunt ollee ain nii vaikiist vallotettavis – ainakaa unelmis – senko pist tuulemaa. No tottuuden nimis on kyl sanottava, jot välil tuntu mahottomalle ehkis ivollaa aitella maalimalle lähtemistä ja varsikaa sev vallottamista.

Ol mite ol, ni miehä olin niitä, mitkä ei taint millokaa olla oikee tyytyväisii siihe mitä on, va ain pit ollaj jottai assiita muka korjaamas, tai ainakii yrittämäs jottai uutta.

Onks peruspohjalaisuus sit olt jotekii haitta tai etu kaikis pyrkimyksis, ni siihe en ossaa ottaak kantaa. On sitä tietyst joskus ajatelt mitä puhekkaver aitteloo, ko puhheiks lähtöö syntymäpaikka. Joskus o ihan mukava arvata mite ajatus kulkoo: "Syntynt Peruspohjas, no oikeistaa, pithä se arvata".

Mut on siin toinekii puol. Siel syntyneitä ja siel ikäse eläneitä niiko pois muuttaneitakii o ihav viksujakkii ihmisii. No tietystkii ihmisii ja sentakkee inhimillisii nii vahvuuksinne ko heikkouksinne, mut uskalla sannuuj, jot aitoja ihmisii. Ja näist ihmisist, nii ihestäi ko muistakii sekä ihek kylästkii meinasiv vähä haastella.

Suuri osaha näist mium muistelemist ihmisist oj jo ajat sit läh-
tent sinne, mihi myö jekkaine aikanaa kans lähettää. Tätä paker-
tais välil tulloo sellane olo, jot rikonks mie ihmisii yksilöllisyvve
suojaa tai loukkaan muul viisii elos olevii tai jo kuolleihen peril-
lissii, ko käytän oikeita nimijä.

Jotekii peruspohjalaisee haastamissee ei kuulunt kiertelemine
tälläsis asseis enkä ook kaikkei henkilökohtasempii ja arkaluonto-
sempii asseita nii omalt ko muihekaa osalt meinant haastaakkaa.

Murre yrittää olla sellasta ko Peruspohjas miul lapsuuvves ja
nuoruuvves haastettii. Kirjutusasun kans on kyl aikamoisii vai-
keuksii, ko ei suomekielee oo ehkis keksitty sellasii kirjaimii mitä
peruspohjalaist puhheessaa käyttää. Niiko vaik tuo "tää" sana.
Seko ei haastais oo puhas "tää", mikä se ov vähä etelämpän ja var-
sikii kannakselaismurteis, eikä se oo "teä", niiko savolaist sannoo
ja niiko siin pohjose puoleisis naapurkyliskii jo haastetaa.

Tuost seuraava sana alkukirjaimel lissäämisest sanal loppuu
joissakii tappauksis voip tietyst olla jyrkästkii er mieltä. Mie kui-
tekii kahoj jot, ko "ei peruspohjalaine" lukkoo tekstii, ni se tulloo
vähä likemmäks sitä, mite miu ikäne ja vanhemp peruspohjalaine
paikallista murretta haasto. Ja niim mie sit oon sen lisänt, olkoopa
oikei taiv vääri.

Ei täs tekstis kuitekaa ulkopuolisellekaa pitäs mahottoma suurii
tulkintavaikeuksii olla, jot kyl tätä muutkii ko syntyperäst pe-
ruspohjalaist ilma sanakirjaa lukkoot ihal lustiksee. Toine assii o
äänee lukemine, siihe tarvitaa Peruspohjas pitkää elänt ja kieltä
käyttänt, enneko nuotti tulloo oikei ja äänteet kohallee. Joka talos
haastettii viel vähä erviisii, siint riippui mist minniimet ol aikoi
kulluis ttalloo tuotu. Mie nyt kuitekii käytäv Vintturi Ylätuvan
murretta.

Sijotettaaha Peruspohja ens Suome kartale. Silloko mie synnyn,
ni kylä kuulu Viipuril läänii ja Parikkala pitäjää. Parikkallaaha
se suurimmaks osaks kuuluu vielkii, (mitä nyt osa erotettii ens
osaks Simpelettä ja on nykysi Rautjärvii), mut lään muuttu sottiij

Oikeej jos tarkkoja ollaa, ni eihä Peruspohja olt kyläkää, olupaha vaa koulupiir, eikä oo ennää sitäkää, ko koulukii ol lakkautettu jo ajat sitte ja nyt jo palantkii. Arvokas ja haluttu paikka se on kyl olt, ko se oj jaattu vijje kylä keske. Siel on taloloita Melkoniemest, Joukiist, Koitsallahest, Kaljusekyläst ja Oravanniemestkii ja historijakirjat sannoot, jot Peruspohja ois näihe kyllii takamaita. Arkises elämähä tällasist jakoloist ei tijetty mittää, mut kylällukusil pappiloil ol hevoskuorma kirkokirjoi mukan ja aikamoine lattaamine taloloita er kirjost ehtiissää.

Ihe Peruspohjan nime synnyst en tijje ja tietänöökö oikee kukkaa. Iheksei oov vaa aitelt, jot oisko se tult siint, ko Peruspohjal laht oj Joukiist ja Koitsallahest kahottun Simpelejärven kauimpan lännes ja luotes oleva osa. Joukii ja Koitsallahtha olvat aikonaa Parikkala pitjä keskustaikkoi. No tult mist tult, oikeem mainio nimhä se kuitekii ov, vaik kylhä siint naapurkyläläistä ja muutkii pyrki ain sopivas tilantees leukailemmaa ja ain sillo tällä jäi se sanan keskel oleva u-kirjai poiskii.

Asutukse historiast miul ei oom mittää varmaa tietuu. Vanhoi ihmisi kertomuksist ja arvailomal oon kuitekii päätynt aittelemmaa, jot varsikii ensimmäist eläjät o tulleet kalanpyynni ohel etelärinteile kaskija polttamaa ja sit siint osa oj jäänt vakituisest asumaa. Asujiiha – tai ainakii kävijii – siel o olt jo kivkauvel muutamist esinelöytöloist päätelle. Varmastkii ajanmittaa Loitumast Simpeleehe laskeva Peruspohjajjok – mikä välil levenöö ja syvenöö kolmeks lammiks, Mustalammiks, Polviseks ja Vintturillammiks ja mis alimmaisev, Vintturillammi, laskujois jo ainakii 1800-luvul olt mylly -, on olt nii asutuksen ko muunkii toimeetulo kannalt tärkii. Ja siihe joiv vartee ja mäkilöihev välili pääosa taloloist onkii keskittynt.

Siihe Vintturilammi pohjoisrannale ja Loitumast laskevaj joiv vartee oj jostai syyst tult Melkonientä keskele muita kyllii. Siin ov Vinttur, Melkoniem n:o 5. Aluperi se o olt semmone parisaa hehtaarin tila ja miu ukkoi isä Henrik (Heikki) Siitone on tult siihe Matikaisile kotvävyks Joukii Konnust 1870. Nythä niitä maita kuuluu jo vissii-

kii kymmekunnale er omistajale. Siihe aikaa mist täs nyt on puhe, taloloita ol aluks varsinaisest kolme; Ylätupa, miu ukkoi Henriki osa, Alatupa, mitä isännöi veljeksist vanhi Juhana, sekä Eeti – tai niiko meijä ja alatupalaist sano – Eetsetä, veljeksist nuorimmaine. Virallissii nimijähä ne ei olleet, olvat vaa siin jaoj jälkee tulleet käyttöö arkipuhhees. Nii pitkää ko mie oon tälläsist asseist jottai ymmärtänt, ni minnuu o ain ihmetyttänt, jot mil perusteil ne ukot oikee sen tilaj jako ja maksettiik siin miu ukole ja Eetsetäle jottai hyvityksii. Alatuva ukkoha sai maata yl sata hehtaarii, miu isoissai vajaan viiskymment ja Eetsetä vaa kolmattakymment ja Alatuva ossuutee jäi viel myllykii. Siihe aikaa ko mie alon asseita kysellä, ni jao aikan eläneitä ja mukan olleita ol elos ennää meijäj ja Alatuva sekä Eetim mummot ja Eetsetä, eikä mummo ja Eetsetä osant sannuuj just mittää. Alatuvan mummolt en uskaltant männä ehkis mittää kysymääkkää. Ilmeisest Alatuva ukko ol ostant sisarloihe ossuuksii ja teht muitakii kauppoi.

Mummon pere 1921 tai 1922. Vasemmalta Kauppiisetä, isä, mummo, Akisetä, Lempität, Helvität ja Siirität. Takana Revon Emma.

Kauppiisetäj ja Hilja häät 1933

Mummon pere 1933. Edessä vas: Mummo, mie, isä, äit, Helka.
Takana vas: Kauppiisetä, Hilja, Helvität ja Akisetä

Isän pere 1940

Helkaj ja Erki häät 1955: Vas. mie, äit, isä, Alli, Helka, Erkki, Onni ja Hinkkasemmäi emäntä

Täst kyläst ja elämäst siel ja vähä muvvalkii mie meinaan nyt haastaa.

Mie oo syntynt savusaunas, läävätakan, mutahauvar reunal ja käynt sota-ajan pillaaman supistetun kansakouluj, jot kaik mitä seuraa o ymmärrettävä täst lähtökohast.

Peruspohjas ko ei oikeistaa kettää tunnettu eikä kuhuttu kirkokirjoim mukasel virallisel nimellä, ni miehä oli sit tietystkii Vintturi tai Ylätuva Hesso, ain miten nyt kyssees oleva haastaja millokkii kahto hyväks. Isä kuhtu välist Hemmoksii. Ja oon ihekii täs käyttänt ihmisist välist virallista papi antamaa ja välist "peruspohjalaista" nimmii.

Kylä on pääassii pitkulaine nauha taloja tuon mainitu Peruspohjajoi kahta puolta ja jatkuu sit järve etäläpuolista rantaa Peruspohjallahest puolekymment kilometrii Simpeleele päi. Vaik taloja ol muutamaa rykelmää lukkuuottamatta suhteellise harvaksee, ol kuitekii kolme "kolkkaa" Vintturikolkka, Revokolkka ja Rasikolkka. Vintturikolkka ol läntisi osa Vintturillammi ympäril pari kilometri pääs Simpeleest sekä Loitumast, Revokolkka ol koulult ja Peruspohjallahest kilometriv ver ja Rasikolkka sej jälkee kolmise kilometrii Simpeleele päi. Taloloitaha jäi näihe kolkkiiv vällii ja sivustoile, mut karkiist ottai kaik varsikii ihtese johokii kolkkaa kuuluvaks määrittäl. Kouluha tietyst ol se keskuspaikka, mis kylä yhteisii tapahtummii paljo piettii ja se ol likel Peruspohjallahtii, joiv varres Melkoniemest Kaljusekyllää vievä tiev vieres.

Oon yrittänt laskeskella, jot minkäver taloloita ol tuol yheksätoistsataluvu kolmannel, neljännel ja viijennel kymmelluvul ja päätynt noiv viiteekymmenää. Näist ol vintturikolkkalaisiks kahottavvii puoleevällii kolmattakymment ja loput melkei kahitjaa kahen muun kolkan taloloita. Luvus on kyl jo mukan kaik mökitkii, mis vaa ihmisii el.

Suurimmiskii talolois ol viljeltyy alle kaksikymment hehtaarii ja mie en tijje muita ko Hinkkasej Jussi sellasii, mitkä ei millokaa käynt vieraiss töis. Toine iso taloha siel ol Tervone, mut ko talos ol

sihe aikaa isäntä Antti ja kolme poikaa, ni ainha siin ol vierais töis kävijöitä, niiko kaikis muiskii talolois.

Naisileha siel ei olt oikeistaa muita ko naapurtalolois satunnaisii auttelemisii ja jottai koton tehtävii kästöitä, niiko Suutarimmäi Siiril konekutomine ja meijä Helvitätil ja joillakii muil ompeleminen.

Miehiikii työt ol pääassii melkeiv vaa mehtätöitä. Käihä ain jokkuu Simpeleel tehtaa töis, mut ko matka ol viistoist kilometrii ja tiet mitä ol, ni varsikii talvisee aikaa se käi niiv vaikiiks, jot kyl sellast aikaa myöte siirty Simpeleele asumaakii.

Jonkuullaisii rakennusmiehiihä siel ol melkei kaik ja varsikii sottiij jälkee rakentamista piisaskii. No kyläshä ol tietyst räätl, suutar ja seppä sekä kauppiikii sej jälkee, ko setä laitto meijä talo yhtee nurkkaa kaupan kolmekymmentluku puolevväli paikkeil.

Ja alatupalaisil ol mylly, sirkkelsaha ja pärehhöylä Vintturilampi alajoisuus olevas puttoukses. Se jok olkii olt aikasemmi oikee tuotannov valtaväylä. Siin on olt alatupalaisii sahaj ja kahem myllyl lisäks vähä alempan Soikkelim mylly ja siint viel vähä alempan Vaittisen Niilo sarkatamppi, sekä alajoisuus Peruspohjal lahes revokolkkalaisiim mylly.

Soikkelim myllyst ol viel kolmekymmentluku hirskehikoita jällel ja myö käytii sielt naapurloihe penskoi kans kivilöihe kololoist kaloja kii ottamas. Sarkatampist ei olt ennää jälkiikää, mut tarinoita siint kerrottii ja paikan tulin tietämää.

Alatuvan myllyl jauhatettii ja sahattii sekä tehtii pärreitä viel sottiij jälkee tuone viiskymmentluku, mut nythä siint ei oo jällel ko vähä kivitoksii.

Sit sitä jokkii on kahtee otteese käytetty uittoväylänäkkii, eikä ainakaa jälkimäisel kerral mitekää kovi onnistunneest. Ja ko siin nykysi virtaavaa vesmäärää kahteloo, ni ei kyl oikee usko, jot miesmuistii siin on kuitekii tukkijakkii uitettu. Mut näist niiko muistkii elinkeinolojihe liittivist asseist mie yritä haastaam myöhemmi vähä tarkempaakii.

Asukkaita kyläs ol just enne sotti mui karkeihel laskelmiim mukkaa parisaa hujakoil. Lukuha tietyst vaihtel koko ajan. Talvso- vaj jälkeehä asukasluku vähäks ajaks tais melkei kaksinkertastuu, niiko tek sit jatkosovaj jälkeekii, mut kylhä ne evakot melkei kaik aika sukkelaa siirrettii muvval. Ja sit viiskymmentluvult alkai kylä alko tyhjetäm muutekii.

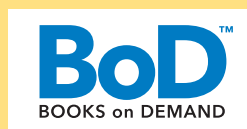
Kaikekaikkijaa ooj joskus aiteit kylä asutukses ollee jonkuul- laista "vuorovesiliikettä". Viel miul lapsuovej ja nuoruuvve aikan kyläl laitamil ol entisiim mökkilöihe paikkoi jonkuum matka pääs varsinaisest kyläst niiko Otramäi takan Heinäpellom mäil ja Latsukkamäir rinteel Löppöseahol, mis kummaskii ol ennää uunirrauniit jälel. Nykysellää tyhjäsääneitä ja jo purettujakii mökkijä ol Jaakotupa, Latsukkamäk, Nohvi ja vähä suuremp talo Kähköne, nää nyt siint Vintturikolkalt likkeisimmät. Viel näihe sillo asutuihe nyt jo tyhjentyneihe mökkilöihe vois laskiik kyl likempän Salokyllää olleev Virin. Sen asukkaatha kuitekii suu- rimmaks osaks asijoi Peruspohjas, vaik sinneppäi ei olt muuta tietä ko kinttupolku. Mut elämäusko ei ainakaa kaikilt olt mihi- kää hävint. Kerrottii tarinaa mite yhten koval lumpyryj jälkeisen aamun Virin Kaisa ol tult kyläle jollekii assiile ja jokkuu kysy, jot olik siel ehkis minkäällaisii jälkijä tien paikal, ni Kaisa nauro, jot ko kahto etteese, ni ei olt nii hiire hyppäämää, mut ko kahto taakseppäi, ni joha siel yhet jälet olkii.

Jot tämmöst ol lähtökohat kaikele mitä jälest seuraa, ja ainut "tokumentti"om mui kaikel taval hatara muistiin ja melkeiv vaa ihestäin nuorempiin kans käyvyt keskustelut erinäisist tappauk- sist, jot suhtautukkaa siihe kahtoi.

- silviisii...♦♦

ISBN: 978-952-318-169-4

www.bod.fi